

Dues novetats importants de la numismàtica catalana. Els òbols inèdits: 1) a nom de Lluís, de transició carolíngia (877-878); 2) del comtat del Rosselló, de Gelabert II (1074-1102)

MIQUEL de CRUSAFONT*

Passen els anys i les novetats en el camp de la moneda catalana es segueixen produint amb prou freqüència. En aquest cas, ens trobem amb dos nous tipus monetaris que enriqueixen, d'una banda, la debatuda sèrie de transició carolíngia barcelonina amb l'òbol a nom de Lluís i, de l'altra, la sèrie rossellonesa amb l'òbol de Gelabert, el diner del qual s'havia descobert tot just fa una dotzena d'anys.¹ Ambdues peces eren perfectament previsibles pel context de les emissions anteriors i posteriors.

Centrem primer l'atenció en l'òbol a nom de Lluís. Es coneixen, en relativa abundància, diners i òbols de transició carolíngia, atribuïbles al temps del bisbe Frodoí i a nom de Carles, que es degueren emetre abans i després del curt regnat del rei Lluís el Quec de França (877-879). Frodoí va obtenir de Lluís, l'any 878, la confirmació del dret de moneda que li havia concedit Carles el Calb, de manera que les peces a nom d'aquest sobirà només poden ésser del brevíssim espai 878-879. No ens ha d'estranyar, doncs, que fins ara només ens haguessin arribat dos exemplars del diner a nom de Lluís i que ara ens aparegui el primer òbol, quan els diners de la mateixa tipologia del monticle i a nom de Carles compten avui amb una evidència prou nombrosa, tant en diners com en òbols.

* Doctor en Història. President de la SCEN

1. CRUSAFONT, Miquel de.; DOMINGO SELLART, F., "El diner de Gelabert II del Rosselló", *Acta Numismàtica* 37, Barcelona, 2007, p. 75-78. L'article fou també publicat, amb l'acord dels autors i en versions catalana i francesa, per l'Associació Numismàtica del Rosselló a *La Pallofe* 50, Perpinyà, 2011, p. 27-31. A *La Pallofe* del 2018, hi ha d'aparèixer també un breu treball nostre sobre un segon exemplar d'aquest diner que presenta un millor estat de conservació que el primer que descrivirem, però que té l'inconvenient de tenir un aspecte roig, com de coure, quan hauria d'ésser de billó de llei alta. Vegeu "Algunes precisions sobre el diner de Gelabert II, comte del Rosselló". En premsa.

L'òbol a nom de Lluís respon a la següent descripció:

Òbol de Barcelona d'argent a nom de Lluís el Quec i emès per Frodoí.

a/ +HLVDVICVS REX (lletra estafeta, S girada, llegenda exterior i retrògrada) Creu interior d'extrems forcats.

r/ +BARCINONA (lletra maldestre) Túmul de Santa Eulàlia.

Pes: 0,52 g Diàmetre: 14 mm Inèdita

La peça apareix a la subhasta d'Àureo & Calicó del 24 de gener del 2019 amb el número 66. La descripció és correcta i només hem apreciat que la llegenda sembla ésser exterior a l'anvers, com ho demostra la posició com capgirada de les lletres V i L.

L'òbol presenta, doncs, irregularitats semblants als diners corresponents, de manera que no sembla qui hi hagi raons per desviar-nos de la seva atribució a Lluís el Quec. L'existència de l'òbol pensem que acaba d'esvaïr la idea que les peces a nom de Lluís poguessin ésser falses, com assenyalava X. Sanahuja,² ja que els falsaris solen copiar els diners més que no pas els òbols, que valen la meitat i donen la mateixa feina.

Després d'aquests diners i òbols de Lluís, s'emetrien els del tipus semblant però a nom de Carloman (879-884), que va descriure Sanahuja en l'article que hem esmentat, de manera que aquesta sèrie de transició es va enriquant progressivament.

2. SANAHUJA, X. "Òbol de Barcelona a nom de Carloman II", *Acta Numismàtica* 45, Barcelona, 2015, p. 95-101. Vegeu p. 99. A nosaltres ja ens va semblar que la irregularitat de les llegendes era un argument feble ja que, si bé és cert que la sèrie a nom de Carles mostra una caiguda progressiva de qualitat i fins i tot de pes i de lectura, d'això no es pot fer una llei sinó només un element orientatiu perquè, en una emissió determinada, hi poden actuar uns actors diferents que poden dur la qualitat avall o amunt.

Vegem ara l'òbol de Gelabert II del Rosselló. Com en el cas anterior, havent emès òbols el seu antecessor i el seu successor, era ben lògic suposar que ell també n'hagués emès. La peça respon a la següent descripció:

Òbol de billó ric de Gelabert II del Rosselló (1074-1102).

a/ +ROSILIONIS (retrògrad) En el camp, P-E-(estrella)-T, posades en creu.
r/ +GIL(A)BER(T)VS CO Creu interior. Estels de 5 raigs en espais 1 i 3.
Pes: 0,57 g Diàmetre: 14 mm Inèdita

També aquesta peça, de lectura prou difícil, apareix a la subhasta Àureo & Calicó del 24 de gener del 2019, amb el número 78, però amb atribució errada a Gerard I.

Igual que en el cas del primer exemplar del diner, aquest òbol té tot l'aspecte del billó ric, de manera que el segon diner, amb aspecte de coure, ha d'ésser fruit d'alguna irregularitat, sense que es pugui excloure una interposició d'alguna sèrie de llei baixa, feta pels mateixos comtes, especialment tenint present la manca absoluta d'altres signes de falsedat com, per exemple, la irregularitat de les lletres en aquell exemplar.

L'òbol ens completa, doncs, la seriació de diners i òbols per a tots els comtes rossellonesos des de Gausfred II (1014-1074) fins a l'extinció de la dinastia i l'absorció del territori pels comtes de Barcelona a la mort de Gerard II (1164-1172). Només ens resta per descobrir, doncs, les probables emissions de Gelabert I (991-1014), per al qual hi ha dades documentals que semblen indicar que també va fer moneda.³

3. BALAGUER, A. M., *Història de la moneda dels comtats catalans*, Barcelona, 1999.